

ראש השנה

סדר התקיעות בראש השנה

הדרשות והלימודים בתורה

כתוב בפרשת בהר לגבי יום הכיפורים של יובל: (ויקרא פרק כ"ה פסוק ט') והעברת שופר *תרועה* - בחדש השבעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם, וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל ישיביה יובל הוא תהיה לכם ושבתם איש אל אחזתו ואיש אל משפחתו תשבו. וכתוב בפרשת אמור לגבי ראש השנה: (ויקרא פרק כ"ג פסוק כ"ד) דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון *תרועה* - מקרא קדש. כתוב עוד לגבי ראש השנה בפרשת פנחס: (פרק כ"ט פסוק א') ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו יום *תרועה* - יהיה לכם.

הגמרא (בראש השנה דף ל"ג) לומדת גזירה שווה: שביעי - שביעי כתוב בשניהם שביעי, ולומדים שני ענינים.

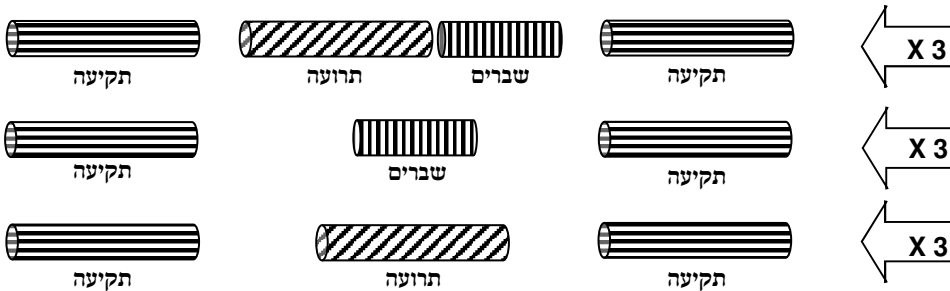
- א. באיזה כלי תוקעים, לא כתוב בשני המקומות *שופר* - אלא רק ביום הכיפורים של יובל, לכן *משביעי* שכתוב בשניהם לומדים כמו שביובל מריעים בשופר (שכתוב שם והעברת שופר תרועה) כך גם בראש השנה מריעים בשופר.
- ב. לומדים גם כיון שסך הכל כתוב בכל המקומות שלש פעמים תרועה, הרי שבין ביום הכיפורים של יובל, ובין בראש השנה, צריך להריע שלש תרועות בכל אחד.

בנוסף לומדים שכל תרועה צריך לתקוע לפניה תקיעה ולאחריה תקיעה, שכתוב בפרשת בהר לגבי יום הכיפורים של יובל: (ויקרא פרק כ"ה פסוק ט') *העברת* - שופר תרועה בחדש השבעי בעשור לחדש ביום הכפרים *תעבירו* - שופר בכל ארצכם, הרי שמהלשון של העברת, ומהלשון של תעבירו, דורשים שצריך לתקוע פעם אחת לפני ופעם אחת אחרי כל תרועה, נמצא שחייב לתקוע בראש השנה בשופר תשע קולות וכך סדרן:

מה נקרא תרועה

כתב השולחן ערוך: (סימן תק"צ סעיף ב') תרועה זו האמורה בתורה נסתפק לנו אם היא היללה שאנו קורים תרועה, או אם היא מה שאנו קורים שברים, או אם הם שניהם יחד, לפיכך כדי לצאת ידי ספק צריך לתקוע תשר"ת ג' פעמים, ותש"ת ג' פעמים, ותר"ת ג' פעמים.

בסימן תק"צ בשולחן ערוך התבאר תחילה בסעיף א' החיוב מהתורה מניין שצריך לתקוע שלש תרועות, וכל תרועה צריכה תקיעה לפנייה ותקיעה לאחריה היינו תשע קולות. אחר כך בסעיף ב' התבאר מהגמרא מדוע אנו תוקעים גם תרועה וגם שברים וגם שברים תרועה. אחר כך בסעיף ג' בשולחן ערוך מתבאר בדברי הראשונים מהו שיעור תקיעה תרועה ושברים.

מחלוקות הראשונים בגדר השמעת קול תרועה שברים ותקיעה שיטת רש"י הובא בשולחן ערוך (סימן תק"צ סעיף ג'), תרועה היא שלש טרומיטין (טרומיטין - כח של קול כל שהוא), והתקיעה צריך שתהיה באורך התרועה, ולכן אורך הזמן של התקיעה הוא גם כן כאורך זמן של שלש טרומיטין לפחות, והשברים כל אחד משלשת השברים צריך שיהיה לא יותר מאורך זמן של כשני טרומיטין, כי אם יאריך בשבר הרי שנעשה תקיעה.

שיעור התקיעה שברים ותרועה לרש"י

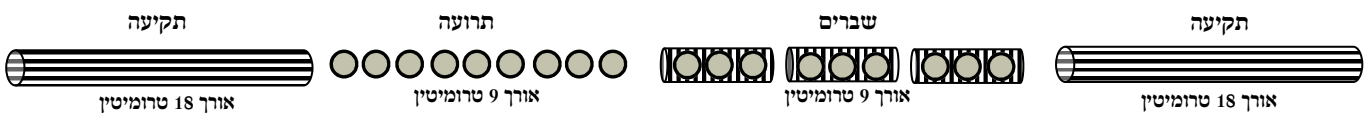
כל שבר 2 טרומיטין וצריך 3 שברים הרי שאורך כל השברים 6 טרומיטין

שיעור התקיעה שברים ותרועה לריב"א וריב"ם (בתוס')

כל שבר 3 טרומיטין וצריך 3 שברים הרי שאורך כל השברים 9 טרומיטין (ויותר)

וכתב בשולחן ערוך (סימן תק"צ סעיף ג') לגבי תשר"ת, מי שלא האריך בתקיעה כשיעור של 18 טרומיטין, והאריך בשברים, לא קיים מצוה לא כרש"י ולא כמו המובא בתוספות, והטוב ביותר כתב המשנה ברורה וזה לשונו: צריך התוקע ליהדר שיאריך בתקיעות דתשר"ת שכל תקיעה יהיה לפחות כשיעור ח"י כחות ומעט יותר, והתקיעות של תשר"ת ותרת"ת יהיה לפחות כשיעור ט' כחות דבזה

יצא לכו"ע שהרי מותר להאריך אפילו יותר מכשיעור, וגם יזהר בכל השברים בין בתש"ת ובין בתשר"ת שלא יעשה שום שבר מט' כחות וטוב יותר שלא יעשה בכל שבר רק כשלשה כחות, וגם יזהר לכתחלה שיעשה כל תרועה בין של תשר"ת ובין של תר"ת כשיעור ט' כחות.

נשימות והפסקות בשברים ובתרועה

בשברים לא יפסיק בין קולות השברים, והוא לעיכובא, בין בשברים של תשר"ת, ובין בשברים של תש"ת.

בשברים-תרועה של תשר"ת, יש אומרים שאסור להפסיק בין השברים לתרועה אלא הכל עושה בנשימה אחת, אמנם אף שאינו מפסיק כדי נשימה מכל מקום מפסיק מעט (פחות מכדי נשימה כך כתב במשנה ברורה, אמנם להחזון איש היכן שעושים בנשימה אחת הכוונה בכח אחד ממש), ויש אומרים שאף שבדיעבד יוצא בנשימה אחת ראוי לעשות בשתי נשימות, ועל כן ההולכים כפי פסקי השולחן ערוך נוהג כפי שפסק שירא שמים יצא ידי נשימה, שבמיושב עושה בנשימה אחת, ובתקיעות דמעומד עושה בשתי נשימות (וברוב קהילות כך נהגו וכן הביא בשער הציון אות י"ח שהכרעת השולחן ערוך טובה מאוד), אמנם להפוסקים כהרמ"א נוהגים לעשות הכל בשתי נשימות (אך לא יפסיק ביותר מכדי נשימה, ואם עשה בנשימה אחת יצא, אמנם בשער הציון אות י"ח כתב שהכרעת השולחן ערוך טובה מאוד), ויש נוהגים לעשות הכל בנשימה אחת.

כל הקולות כשרים בשופר, היינו גם אם נשתנה בתקיעה עצמה בין עב לדק ושוב לעב (ויש שהחמירו בזה), וגם קול צרוד כשר וכמו שפעמים מצוי בתרועה, אמנם נפיחה בעלמא אינו קול וחוזר.

סדר התקיעות בתפילת מוסף (תקיעות דמעומד)

תקיעות דמעומד מוזכרים כעיקר התקיעות במשנה ראש השנה (דף ל"ב ע"א) סדר ברכות אומר אבות וגבורות וקדושת השם, וכולל מלכיות עמהן ואינו תוקע, קדושת היום ותוקע, זכרונות ותוקע, שופרות ותוקע. תקיעות דמיושב שלפני מוסף (לא לכולי עלמא כי יש מהראשונים שביארו את דברי הגמרא באופן אחר) מוזכרים בגמרא ראש השנה (דף ט"ו ע"א) אמר רבי יצחק, למה תוקעין בראש השנה? למה תוקעין? רחמנא אמר תקעו! אלא למה מריעין? מריעין? רחמנא אמר זכרון תרועה! אלא למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין? כדי לערבב השטן.

כאן באנו לפרט את סדר התקיעות דמעומד כמפורש בשולחן ערוך סימן תקצ"ב, אמנם יש לציין תחילה שיש הבדל בין אשכנז לעדות המזרח, אשכנז לא תוקעים בתפילת לחש אלא רק בחזרה, ומשלימים מאה קולות בסוף התפילה, עדות המזרח תוקעים גם בתפילת לחש וגם הם משלימים את החסר עד מאה קולות אחר התפילה (אבל צריכים להשלים פחות כי תקעו גם בתפילת לחש). השולחן ערוך הביא רק את דיני התקיעות שבחזרת הש"ץ, בכל זאת עדות המזרח תוקעים גם בתפילת לחש (על פי שער הכוונות ועוד).

תקיעות דמעומד - שולחן ערוך

א. למלכיות תשר"ת פעם אחת, ולזכרונות תש"ת, ולשופרות תר"ת.

ב. כתב השולחן ערוך שעכשיו נוהגים לתקוע למלכיות תשר"ת שלש פעמים, ולזכרונות תש"ת שלש פעמים, ולשופרות תר"ת שלש פעמים.

תקיעות דמעומד - רמ"א

ג. תשר"ת למלכיות פעם אחת, וכן לזכרונות פעם אחת (תשר"ת), וכן לשופרות פעם אחת (תשר"ת).

תקיעות דמעומד - של"ה

ד. המשנה ברורה (אות ד') הביא שבשל"ה כתב הדרך המובחר לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת למלכיות וכן לזכרונות וכן לשופרות [ואחר אנעים זמירות עוד תשר"ת תש"ת תר"ת כדי להשלים עד מאה קולות] ומ"מ במקום שנוהגין כמנהגנו אין לשנות [פמ"ג].

עדות המזרח נחלקים - למנהג הבבלים שעושים כהבן איש חי שפסק כמנהג השני שהביא השולחן ערוך, שאר עדות המזרח רובם נוהגים כמה שהעתיקתי כאן מדברי השל"ה במשנה ברורה (זה תלוי בהרבה פוסקים אך לקצר הבאתי מ"ב). אשכנזים חלקם נוהגים כהרמ"א, וחלקם נוהגים כדברי השל"ה שבמשנה ברורה.